Keski-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle 21.3.2025

Asia: O 16/2025 vp Hyvinvointialueiden talousnäkymät ja alijäämien kattaminen
Teema: Hyvinvointialueiden talous vuonna 2024-2026, alijäämien kattamisvelvollisuus sekä näkymät alijäämien kattamiseen lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa

Aija Suntioinen, talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Hyvinvointialueiden ensimmäisten vuosien talous alijäämäinen, rahoituksen taso ei ole vastannut hyvinvointialueiden velvoitteita

- Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtion rahoitus vuonna 2024 oli edellisvuoden tapaan merkittävästi alijäämäinen eikä valtion rahoitus vastannut hyvinvointialueiden lakisääteisten palveluiden järjestämisen kustannuksia. Vuoden 2024 tilinpäätösarvioiden mukaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä vuodelta 2024 on 1,2 miljardia euroa.
- Rahoituslainsäädännön mukaisesti hyvinvointialueille myönnetty laskennallinen rahoitus tarkistetaan jälkikäteen vuosittain vastaamaan valtakunnallisesti toteutuneita kustannuksia rahoituksen tason korjaamiseksi. Koko maan tasolla määritelty jälkikäteistarkistus kohdennetaan alueille rahoituslain määräytymistekijöiden perusteella.
- Vuoden 2025 rahoituksessa huomioitavan jälkikäteistarkistuksen osalta nähdään, että hyvinvointialuekohtaisesti on merkittäviä eroja siinä, kuinka jälkikäteistarkistus vastaa alueen yleiskatteisen rahoituksen ja toteutuneiden kustannusten välistä eroa. Tämä syventää alueiden eriytymistä eikä jälkikäteistarkistuksen tarkoitus rahoituksen tason korjaamisesta ja rahoitusperiaatteen toteutumisesta toteudu aluekohtaisesti.
- Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2024 tulos oli 141,7 miljoonaa euroa alijäämäinen. Keski-Suomen hyvinvointialueen rahoitus jää pysyvästi alijäämäiseksi lakisääteisten palveluiden järjestämisen kustannuksiin verrattuna jälkikäteistarkistuksesta huolimatta. Vuoden 2025 rahoituksessa huomioidun jälkikäteistarkistuksen ja vuoden 2023 alijäämän välinen ero on yli 40 miljoonaa euroa. Keski-Suomen hyvinvointialueen rahoitus vuodelle 2025 kasvoi 7 % kun hyvinvointialueiden rahoitus yhteensä kasvoi 9 %. Rahoituksen painelaskelman mukaan Keski-Suomen hyvinvointialueen rahoitus on laskeva vuosina 2027 ja 2028.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Talouden näkymä edellyttää mittavia sopeuttamistoimia vuosittain

- Hyvinvointialueilla on käynnissä mittavien talouden sopeuttamisohjelmien toimeenpano. Keski-Suomen hyvinvointialueella vuoden 2024 talousarvioon sisältyi yhteensä 48 miljoonan euron toimenpidekokonaisuus, josta toteutui 68 %, 32 miljoonaa euroa.
- Talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteutusta jatketaan vuonna 2025. Aluevaltuuston 10.12.2024 hyväksymässä talousarviossa on suunniteltu, että alijäämän kasvu tulee taittumaan ja suunniteltu alijäämä on huomattavasti aiempia vuosia pienempi, -43 miljoonaa euroa. Tulosparannus perustuu rahoituksen jälkikäteistarkistukseen (67 miljoonaa euroa) sekä suunniteltuihin talouden sopeuttamistoimenpiteisiin (50 miljoonaa euroa). Talouden kääntäminen ensin tasapainoiseksi ja sen jälkeen ylijäämäiseksi tapahtuu suunnitelmakauden aikana, mutta mittavista sopeuttamistoimista huolimatta kertyneitä kumulatiivisia alijäämiä ei ehditä kattamaan lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa vuoden 2026 loppuun mennessä.
- Aluevaltuuston 18.3.2025 käsittelemän hyvinvointialueen strategian väliarvioinnin ja tulevaisuuskatsauksen perusteella talouden tavoitteeksi tulevalla valtuustokaudella tulee asettaa kertyneiden alijäämien kattaminen vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää palvelutason alentamista ennustettuun rahoituskehykseen, palveluiden priorisointia, hallinnon ja tukipalveluiden edelleen tehostamista ja esimerkiksi digitaalisten ratkaisujen nopeaa käyttöönottoa. Uusia talouden sopeuttamistoimia on toimeenpantava vuosittain yli 50 miljoonan euron edestä vuoteen 2030 saakka ja toimintakulujen muutoksen tulee olla vuosittain -1,4 % - 0,3 %.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Kertyneiden alijäämien kattaminen tarveperusteisella rahoituksella on ongelmallista

- Keski-Suomen hyvinvointialueen kertyneet alijäämät vuoden 2024 lopussa ovat yhteensä 255 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueiden tulee kattaa kertyneet alijäämät samalla tarveperusteisella yleiskatteisella valtion rahoituksella, jolla hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleva toiminta rahoitetaan. Alijäämien kattaminen tarveperusteisella, lakisääteisten palveluiden järjestämisvelvoitteisiin nähden alijäämäisellä rahoituksella on huomattavan vaikeaa ja vaatii mittavia toiminnan sopeuttamistoimenpiteitä. Toimenpiteet tulevat väistämättä tarkoittamaan palvelutason ja palvelujen laajuuden rajaamista.
- Hyvinvointialueiden rahoituksen ja velvoitteiden välinen yhtälö ei ole yhteensovitettavissa, minkä julkisen talouden suunnitelmassa esitetty hyvinvointialueiden talouden tarkastelu kehyskaudella osoittaa. Keski-Suomen hyvinvointialueella kaikkia hyvinvointialuetta koskevia velvoitteita ei pystytä realistisesti täyttämään yhtä aikaa.
- Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2025 talousarvio laadittiin siten, että lainsäädännön velvoitteista on huomioitu ensisijaisesti palvelujen järjestämistä koskevat velvoitteet. Vaikka sopeutustoimenpiteitä jatketaan, on selvää, että kertynyttä alijäämää ei pystytä kattamaan lainsäädännön vaatimassa aikataulussa vuoden 2026 loppuun mennessä.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Rahoitusjärjestelmää kehitettävä edelleen

- Hyvinvointialueiden ensimmäisten toimintavuosien perusteella hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmässä on nähtävissä merkittäviä epäkohtia. Rahoituksen määräytymistekijöiden tarkoituksena on huomioida alueiden välisiä olosuhde-eroja ja kohdentaa rahoitus oikeudenmukaisesti alueiden kesken. Rahoitusmalli ei toimi kaikilta osin tarkoituksenmukaisesti eivätkä nämä tavoitteet tämänhetkisessä mallissa toteudu.
- Hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisissa määräytymistekijöissä asukasluku huomioidaan yhtenä tekijänä. Tämän lisäksi asukasluku vaikuttaa kaikkiin muihinkin määräytymistekijöihin. Asukasluvun vaikutus rahoituksen jakautumiseen on siten ylikorostunut verrattuna muihin tekijöihin. Malli suosii niitä alueita, joilla väestömäärä kasvaa. Myös rahoituksen jälkikäteistarkistus kohdentuu enemmän niille alueille, joissa asukasluku kasvaa. Jälkikäteistarkastus ei myöskään huomioi muutoin alueiden välisiä olosuhde-eroja esim. alijäämärakenteessa.
- Hyvinvointialueiden rahoituksen jakaminen alueiden kesken perustuu alueiden itse ilmoittamiin tietoihin, joiden laadunvarmistusta ei systemaattisesti tehdä kansallisella tasolla (esim. pitkäaikaisdiagnoosien käsittely). Keski-Suomen hyvinvointialueen osalta rahoituksen määräytymistekijöiden laskennassa käytetyn datan laadussa on tehdyn analyysin perustella tunnistettu merkittäviä puutteita johtuen erityisesti ristiriitaisesta kansallisesta ohjeistuksesta.
- Hyvinvointialueiden erilaisten käytäntöjen vuoksi niiden rahoituksen pohjana käytetyt tarvekertoimet eivät ole yhteismitallisia, mikä on johtanut Keski-Suomen hyvinvointialueen kannalta epätarkoituksenmukaiseen rahoituksen kehittymiseen. Tästä syystä Keski-Suomen hyvinvointialue on tehnyt Valtiovarainministeriölle oikaisuvaatimuksen vuoden 2025 rahoituspäätöksestä.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Lisätietoja

Aija Suntioinen

Talousjohtaja

Keski-Suomen hyvinvointialue

Puh. 040 185 9985

aija.suntioinen@hyvaks.fi

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Kiitos

www.hyvaks.fi
#hyvaks #hyväarkikaikille

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE